

Dr hab. Elżbieta Jabłońska prof. UMK
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych

Ocena dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej mgr Anny Witkowskiej, sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne, wszczętym przez Radę Wydziału Rzeźby i Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

PODSTAWOWE DANE O KANDYDATCE

Pani mgr Anna Witkowska (ur. 27 maja 1978 roku w Bydgoszczy) jest absolwentką Wydziału Malarstwa i Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, gdzie w roku 2003 obroniła z wyróżnieniem dyplom magisterski zrealizowany w pracowni grafiki, pod opieką promotorską prof. Janusza Górskiego.

W latach 2006 - 2015 pracowała w firmach marketingowych, na stanowiskach projektantki graficznej, dyrektorki artystycznej marek: CCC, Quazi oraz Reserved, gdzie pełniła również funkcję dyrektorki kreatywnej. Równoległe z pracą zawodową prowadziła aktywną działalność twórczą i wystawienniczą.

Od roku 2015 mgr Anna Witkowska pracuje na stanowisku asystentki na Wydziale Malarstwa i Nowych Mediów Akademii Sztuki w Szczecinie współprowadząc pracownię Książki Artystycznej i Publikacji Multimedialnych.

Przedstawiona przez kandydatkę praca doktorska zatytułowana „*We have one heart*” powstała pod opieką promotorską dr hab. Danuty Dąbrowskiej - Wojciechowskiej profesorki nadzwyczajnej Akademii Sztuki w Szczecinie, Kierowniczką pracowni Książki Artystycznej i Publikacji Multimedialnych.

OSIĄGNIĘCIA ARTYSTYCZNE MGR ANNY WITKOWSKIEJ

Anna Witkowska zajmuje się sztuką od ponad piętnastu lat. Jest artystką dojrzałą, która dzięki swojemu artystycznemu doświadczeniu i wyjątkowej postawie twórczej wpisuje się do grona najciekawszych polskich twórców swojego pokolenia. Oprócz działalności indywidualnej Anna pracuje z mężem Adamem Witkowskim, współtworząc z nim wyjątkowo udany i intrygujący duet artystyczny.

Ponadto jest aktywnie zaangażowana w reaktywację kolektywnej grupy z okresu studenckiego, o nazwie Znajomi znad morza, której wcześniejsza działalność opierała się na współpracy i samoorganizacji artystycznej trójmiejskich twórców z pokolenia przełomu lat 70 i 80. Jest również współredaktorką i autorką opracowania graficznego publikacji podsumowującej działalność wspomnianej wyżej grupy. Rozpoczęta w okresie studenckim wraz z grupą znajomych i zaprzyjaźnionych artystów wspólnotowa forma pracy, a zwłaszcza nabyte wówczas umiejętności kolektywnych działań zaowocowały aktywnością Anny Witkowskiej w wielu obszarach organizacyjnych, bezpośrednio wpływających również na formy upowszechniania sztuki. Były to działania kuratorskie (2016 All Inclusive wraz z Emilią Orzechowską, Sylwestrem Gałuszką, Jakubem Knera, 2014 Festiwal Narracje wraz z Adamem Witkowskim), współpraca z artystami w ramach projektowania graficznego ich autorskich publikacji (z Julitą Wójcik, Honoratą Martin, Grzegorzem Kłamanem, Małgorzatą Szymankiewicz, Iwoną Zając, Dominiką Skutnik, Dorotą Nieznalską, Tomkiem Kopcewiczem, duetem Karska/Went, Michałem Szlagą, Jarosławem Flicińskim czy Markiem Rogulskim) oraz okazjonalnie planowanie i prowadzenie wspólnych przedsięwzięć z wieloma instytucjami kulturalnymi w Polsce (m.innymi z Fundacją Bęc zmiana, Europejskim Centrum Solidarności, CK Zamek w Poznaniu, Gdańską Galerią Miejską, CSW Łaźnia, Operą Narodową w Warszawie, DocFilm Festiwal, Nadbałtyckim Centrum Kultury)

Dzięki kompetencjom i doświadczeniu w polu grafiki użytkowej i projektowania graficznego Anna Witkowska z sukcesem współtworzy Wydawnictwo Naukowe Wydziału Malarstwa i Nowych mediów Akademii Sztuki w Szczecinie (monografia Zbigniewa Romańczuka, oraz praca zbiorowa Widzialność/wizualność obrazu cyfrowego. Pomiędzy fenomenologią a kulturą wizualną pod redakcją Aleksandry Łukaszewicz - Alcaraz).

Od czasu ukończenia studiów Anna Witkowska brała udział w 113 wystawach zbiorowych i 28 indywidualnych, (w Gdańsku, Gdyni, Warszawie, Bytomiu, Sopocie,

Toruniu, Cieszynie, Bydgoszczy, Poznaniu, Szczecinie, Katowicach, Krakowie, Wrocławiu, Lublinie, Elblągu i Londynie. Berlinie, Wiedniu, Budapeszcie, Teheranie, Bangkoku, Hamburgu, Sztutgarcie, Hoorn, Ostravie, Bremen) zrealizowała dwa zagraniczne pobyty stypendialne (2004 Bremen Kunst Stipendium/ Bremen, Niemcy, 2010 Galerie Neue Vide oraz Maria Kappel/Hoorn, Holandia)

Jest wielokrotną stypendystką Marszałka Województwa Pomorskiego dla twórców kultury oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jej dorobek został zauważony i doceniony m.in. Nagrodą Splendor Gedanensis (2015), nominacją do nagrody dla młodych twórców Spojrzenia organizowaną przez Fundację Deutsche Banku i Narodową Galerię Sztuki Zachęta (2011), nominacją do nagrody Sztorm Roku 2016 w kategorii „Wydarzenie kulturalne”(2017 wraz z kolektywem kuratorskim All Inclusive), a także w konkursie na okładkę kwartalnika 2+3D (2004)

Wybrane wystawy i pokazy indywidualne:

„Second Moon Syndrome” z Adamem Witkowskim, Galeria Kronika, Bytom (2017), „Na zapleczu” Kolonia Artystów, Gdańsk (2016), „Der Augenblick dauert an / Chwila trwa” z Adamem Witkowskim, Instytut Polski, Berlin (2014), „Piękny świat” Galeria Żak, Gdańsk (2013), „Tunels” Galeria Platan, Budapeszt (2013), „into the trees” z Adamem Witkowskim Ves Ch, Wiedeń (2012), „Domownicy/Householders” z Adamem Witkowskim, Projekt Kordegarda, Warszawa (2011), „10 Hz” z Adamem Witkowskim, Bęc Zmiana, Warszawa (2010), „seanse of dread” z Adamem Witkowskim, Galeria Szara, Cieszyn (2008), „pierwszy, jedyny, najlepszy” z Adamem Witkowskim, Galeria Okna CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa (2006), „to wszystko mi się wydaje” Galeria Rusz, Toruń (2005), „ sztuczne lasy” CSW Łaźnia, Gdańsk (2004), „folklor człowieka epoki postindustrialnej” Kolonia Artystów, Gdańsk (2003)

Wybrane wystaw i pokazy zbiorowe:

„Syndrom Feniksa” Galeria Szara, Katowice (2017), „Partytury. Medialny stan wyjątkowy” Muzeum Narodowe w Szczecinie (2016), „Artloop. Kumulacja”, Sopot (2016), „Znajomi znad morza”, Gdansk w Koalicji Miast Wrocław ESK (2016), „Pole gry” Filharmonia Szczecińska, Szczecin (2016), „Exporting Gdańsk” HDLU, Zagrzeb (2015), „Proximity / Bliskość” BCCA, Bangkok (2015), „Minimalne formy realności” Bunkier Sztuki, Kraków (2015), „Tucken / Przewrotność” Altonaer Museum, Hamburg (2015), „Domy srebrne jak namioty” MWW, Wrocław (2014), „Rozmowy z kotem”

Galeria Miłość, Toruń (2014), „Nowy dom” praca w przestrzeni publicznej, Lublin (2014), „Złe jutro” Kongres Rysowników Pawła Althamera, Gdańsk (2014), „Second Moon Syndrome” Artloop Festiwal, Sopot (2013), „In-Out” CSW Łaźnia, Gdańsk (2013), „Łaźnia damska 3” CSW Łaźnia, Gdańsk (2013), „POŻEGNANIE ZE ŚWIATEM” IKM, Gdańsk (2012), „Cieszyn, Kocham Cię z daleka” Galeria Szara, Cieszyn (2012), „unreal” Slot Art festival, Lubiąż (2012), „Stil ON - 35 lata Galerii ON” Dawna Synagoga, Poznań (2012), „Enklawa” Amber Museum w Kaliningradzie w kooperacji z CCA, Kaliningrad (2011), „Spojrzenia” Narodowa Galeria Sztuki Zachęta, Warszawa (2011), „Narracje 3” Gdańska Galeria Miejska, Gdańsk (2011), „Sekrety i kłamstwa” Alternativa Housewarming ISW, Gdańsk (2010), „Re-designing East I politic designers” Sztuttgart (2010), „ Letni nieletni” Narodowa Galeria Sztuki Zachęta, Warszawa (2010), „Erased walls” Neue Stadt, Berlin (2009), „Transfer Galerii” Instytut Polski, Rzym (2008), „Umpolen” Instytut Polski, Wiedeń (2007), „Hanseapol” dawny Karstadt, Hamburg (2006), Wiena Fair, Wiedeń (2005), „Screen spirit” Galeria Buentor, Bremen (2004), „Precedens 06” Tarnowskie Góry (2003), „Znajomi znad morza” hala 89A, Stocznia Gdańska (2002), „ORESTE TRE” Montescalioso (2000),

OCENA DOROBKU ARTYSTYCZNEGO MGR ANNY WITKOWSKIEJ

Dołączony do pracy doktorskiej wykaz wystaw oraz prezentacja fotograficzna prac powstałych w latach 2004 - 2017 wraz z towarzyszącymi im komentarzami, jest doskonałym potwierdzeniem nie tylko wyjątkowej aktywności twórczej doktorantki, ale również wysokiego poziomu jej kwalifikacji i specyficznej wrażliwości. Realizacje Anny Witkowskiej powstałe w wyniku pracy indywidualnej czy w twórczych kooperatywach są najczęściej osobistym komentarzem rzeczywistości. Czasem tej ukrytej w trudno zauważalnych drobiazgach, które precyzyjnie wyłapuje czujne „oko” artystki, a innym razem tej, która nas bezpośrednio atakuje, obezwładnia, zawłaszczając najbliższą przestrzeń. Pracując na codzień w obszarze reklamy opartej na rozbudowanych marketingowych strategiach autorka przenosi schemat tych działań w obszar sztuki. Wykorzystuje znane powszechnie logotypy czy hasła reklamowe, które dzięki jej minimalnej ingerencji zyskują kompletnie odwrotny sens. Ten krytyczny charakter prac Anny Witkowskiej koncentruje nasz odbiór nie tylko na wszechobecnej komercjalizacji, ale również na bezrefleksyjnym przyjmowaniu funkcjonujących w codzienności, oczywistych komunikatów. Syntetyzując formę i

przekaz, używając znanego języka piktogramów Anna Witkowska wytrąca nas na chwilę z osiągniętego status quo, stałości przybierającej często postać pasywnej, machinalnej aprobaty.

Jej realizacje o charakterze site i time specific działają dzięki potencjałowi konceptualnego skrótu jaki autorka umiejętnie i z charakterystyczną dla siebie celnością/adekwatnością stosuje. Chmura czarnych balonów, pękających pod wpływem ciepła, umieszczona w bibliotece, dywan w deseń moro prezentowany na wystawie inaugurującej działalność toruńskiej Galerii Miłość, prowadzonej notabene przez duet artystyczno-kuratorski, czy slajdy wykonane przez ojca autorki, przedstawiające zachody słońca w miejscowościach wczasowych, wyeksponowane w przeglądarkach Krokus z epoki PRL-u to tylko kilka przykładów działań artystki skoncentrowanych na subtelnym wnikaniu w funkcjonujący porządek, obowiązujący i powszechnie akceptowany schemat. Podobnie jest w przypadku pracy Zeit Geist z użyciem nieograniczonej płataniny, połączonych ze sobą rur pcv prezentowanej na wystawie Domownicy, dynamicznej instalacji złożonej z dużej ilości niestabilnych, pozbawionych swojej podstawowej użytkowej funkcji drabin podczas wystawy Na zapleczu, podłogi w holu poznańskiego Centrum Kultury Zamek, którą autorka wyklada szczelnie rozłożonymi książkami, czy w przypadku rysunków wykonanych taśmą w otworze oddzielającym sale galeryjne. W tych, opartych częściowo na linearności instalacjach, które wypełniają przestrzeń ekspozycyjną autorka tym razem mocno manifestuje swoją obecność, jej prace stają się przeszkodami, utrudniają ruch publiczności, domagając się podjęcia przez nią konkretnych decyzji. Już nie są UNREAL, są silnie dominujące, dookreślone, ostentacyjnie wyraziste.

W twórczości Anny Witkowskiej są również realizacje, w których zupełnie inaczej operuje ona obrazem. W intymnym filmie Pocałunek, czy w instalacjach Na początek i Moon Syndrome ponownie pojawia się pewien brak oczywistości, ich sens zasadza się nie tylko na formie ale również na ich trwaniu i byciu w czasie, który odgrywa istotną, o ile nie zasadniczą, rolę. W tych pracach uwaga widza koncentruje się na obrazie i generowanym dźwięku, ale jednocześnie jest on zmuszony do zatrzymania się, do zaniechania aktywności na rzecz czystego kontemplacyjnego oglądu.

Omawiane prace powstałe na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat tworzą zestaw szczególny w swojej różnorodności, a przez to wyjątkowo mi bliski. Każda z prac przedstawionych w towarzyszącej dokumentacji doktorskiej aneksie jest jednostkowym, osobnym przypadkiem wynikającym z obserwacji rzeczywistości,

która jak sama autorka określa „...stanowiła i stanowi punkt wyjścia do wszelkich działań. Jest motorem, nieustającą inspiracją...”.

Zróznicowana forma omawianych prac w oczywisty sposób wynika z nieprzewidywalności i niepewności tak często nam obecnie towarzyszącej, którą Anna Witkowska wyjątkowo celnie komentuje.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ MGR ANNY WITKOWSKIEJ:

W ramach pracy doktorskiej autorka przedstawiła dysertację pt. *We have one heart* składającą się z pracy artystycznej oraz części pisemnej, która stanowi niezbędny komentarz tej pierwszej. Omawiany tekst jest podzielony na sześć rozdziałów, z których początkowy poświęcony jest wcześniejszym realizacjom artystki, natomiast kolejne szczegółowo opisują przebieg wydarzeń, które stały się dla autorki główną inspiracją i zasadniczym impulsem do podjęcia konkretnych, często ryzykownych decyzji i działań.

Tak jak dotychczas, również w tej realizacji, autorka czerpie ze swoich osobistych zasobów, doświadczeń, które poddaje wnikliwej obserwacji. Tym razem jest to przejmująca opowieść rodzinna, w której główni bohaterowie to Adam - mąż artystki oraz jego rodzice Farouk Alkalidy i Halina Witkowska. Historia ich trudnej miłości i przerwanej, ale również odzyskanej relacji rodzinnej stanowi punkt wyjścia dla rozważań prowadzonych przez autorkę.

Anna Witkowska podejmuje ryzykowne zadanie przełożenia na język wizualny, na język sztuki, wreszcie na swój własny język opowieści wyjątkowo zawilej, skomplikowanej, nawarstwionej i wielowątkowej.

LISTY

Korespondencja prowadzona między Faroukiem i Haliną stanowi istotny motyw wprowadzający odbiorców w historię intymnego uczucia między dwojgiem ludzi.

Znalezione po wielu latach listy wraz z innymi osobistymi drobiazgami, z jednej strony domykają relację Adama z umierającą mamą Haliną, a z drugiej otwierają zupełnie nowy etap w relacji z odnalezionym po ponad trzydziestu latach ojcem Faroukiem.

W tej granicznej sytuacji związanej z utratą jednego z rodziców i odzyskaniem w tym samym czasie drugiego, niezwykle trudno znaleźć formę, język, system znaków który okazałby się właściwy, który dałby szansę na stworzenie pełnego,

niezbanalizowanego przekazu.

Może właśnie dlatego, aby ujawnić tą osobistą historię w sposób najpełniejszy, autorka zdecydowała się na pokaz prywatnej korespondencji Farouka.

Ujawnione listy to osobisty, intymny zapis uczucia z wykorzystaniem dostępnych wówczas środków. Pisane przy użyciu kolorowych atramentów, na ozdobnej papeterii przenoszą nas w inny wymiar. Współcześnie, kiedy porozumiewamy się głównie przy użyciu cyfrowych nośników, a nasza korespondencja prowadzona za pomocą poczty ogranicza się jedynie do oficjalnych, urzędowych dokumentów, listy Farouka stanowią nie tylko wspomnienie pewnego subtelnego, jednostkowego uczucia, ale są również nostalgicznym spojrzeniem w przeszłość i źródłem refleksji nad nieodwracalnymi zmianami jakie zaszły w międzyludzkich relacjach.

RYSUNKI / DYWAN / WYCINANKA

W oparciu o rysunki Farouka z okresu wojny iracko-irańskiej, które autorka poddaje analizie psychologicznej, powstają kolejne prace. Jedną z nich jest wełniany dywan prezentowany na ścianie galerii w formie gobelinu. Rysunek utkany bielą na czarnym tle to niewielki fragment jednego z prezentowanych na wystawie wydruków, w gigantycznym powiększeniu. W oryginale są to dwie okrągłe twarze wyposażone w oczy, usta, nosy i znaki graficzne trudne do rozpoznania. Te zdeformowane i rozczłonkowane portrety choć są tylko częścią opowieści rysunkowej oddają obraz wojennej traumy. Sytuacji bez wyjścia, w której zawodzą słowa, w której jesteśmy zmuszeni szukać alternatywnych form by wyrazić dramat tego co nas otacza.

Linearne, zamknięte w centralnej kompozycji układy wypełnione są przedstawieniami twarzy, roślin, kształtami geometrycznymi i fragmentami tekstu w języku arabskim. Jednym z najczęściej pojawiających się motywów jest oko, które ma dla artystki wymiar symboliczny:” To los czy rodzaj opatrności pozwolił nam się odnaleźć i poznać. To los pomógł mu Faroukowi dotrzeć do końca wojen i mieć wspaniałą rodzinę. To los pomógł mu wrócić do tzw. normalności. Jest muzułmaninem, a więc jest to z pewnością oko proroka, przeznaczenia, z którym się nie polemizuje, lecz poddaje się woli Najwyższego.”

Autorka wyseparowała z rysunków Farouka jeszcze jeden element, są to ogniwa łańcucha. Na wystawie przybierają one formę gigantycznej czarnej wycinanki, która zdecydowanie „tnie” biel galeryjnej ściany, dominując i niejako osaczając publiczność.

ZARDZEWIAŁA KONSTRUKCJA / RÓŻE

Będąc w zeszłym roku w Kurdystanie, Ania zdecydowała się odwiedzić obóz dla przesiedleńców pod Mosulem. Pełna niepewności i wątpliwości etycznych spontanicznie zdecydowała podjąć to wyzwanie. W swojej pracy opisuje tę podróż z reporterskim umiarkowaniem i obiektywizmem, wspomagając się cytatami Susan Sontag z książki „Widok cudzego cierpienia”.

Ostatnią z omawianych realizacji wchodzących w skład pracy doktorskiej jest instalacja site-specific - szkielet namiotu Polskiej Akcji Humanitarnej przeniesiony do przestrzeni galeryjnej. Namiotu, których dziesiątki artystka widziała podczas swojej wyprawy pod Mosul. Jego zardzewiałą konstrukcję szczelnie pokryła kolorowymi kwiatami. Użyte przez nią sztuczne róże są precyzyjnie dobrane i nawiązują do dekoracyjnych elementów pojawiających się w korespondencji Farouka. Nie ulega wątpliwości, że ten pozornie estetyczny zabieg ma swoje źródło w bogatej symbolice jaką posiada kwiat róży w kulturze, a szczególnie w kulturze kurdyjskiej i arabskiej.

Próba poradzenia sobie z własnymi traumatycznymi/granicznymi przeżyciami i sytuacjami zazwyczaj domaga się ujawnienia, nadając tym samym naszej twórczości status przestrzeni dla działań autoterapeutycznych. Przestrzeni, w której podejmujemy poszukiwania odpowiedzi na egzystencjalne rozterki. Znacznie trudniej jest kiedy traumatyczna sytuacja nie dotyczy nas w sposób bezpośredni, lecz dotyczy naszych bliskich. Nas stawia jedynie, a może aż, w roli wspierających obserwatorów, którzy widząc więcej, mają szansę na nieco bardziej obiektywny ogląd. Anna Witkowska ma w tej opowieści właśnie taką rolę i co ważne realizuje ją mistrzowsko. Po ludzku i empatycznie umie spojrzeć na budujące się relacje między dwoma bliskimi sobie mężczyznami. Notuje, zapisuje, towarzyszy z subtelnym wyczuciem, które pozbawione jest nadmiernej dramaturgii. Z charakterystyczną dla niej lekkością, nie pozbawioną jednak wrażliwości i zrozumienia, tworzy opowieść o sprawach fundamentalnych dla współczesnych zagubionych w niepewności społeczeństw. Rezygnując z pierwszoplanowej roli oddaje głos Faroukowi, to on staje się w znacznej mierze bohaterem i autorem, artystka jedynie domyka całość i z dużą powściągliwością uczestniczy. Ta rzadko obierana przez artystów strategia i umiejętność, którą bardzo szanuję i cenię.

KONKLUZJA

Po zapoznaniu się z rozprawą doktorską mgr Anny Witkowskiej zatytułowaną „*We have one heart*”, a także z dołączonymi do recenzji materiałami dokumentującymi jej dotychczasowy dorobek artystyczny wyrażam swoją pozytywną opinię i potwierdzam, że zostały spełnione wymogi, określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Przedstawiona praca doktorska stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny artystycznej, a wcześniejszy bogaty dorobek twórczy potwierdza wybitne osiągnięcia doktorantki w obszarze sztuki oraz jej wysokie kwalifikacje. W związku z powyższym wnioskuję do Rady Wydziału Rzeźby i Intermediów Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku o nadanie mgr Annie Witkowskiej stopnia doktora sztuki w dziedzinie „sztuki plastyczne”, w dyscyplinie artystycznej „sztuki piękne”.

Elżbieta Jabłońska